

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leopoldu Nr. 44.

Articolul nefrancat nu se primescu
 titlu numai de la corespondentii re-
 latori ai „Federatiunii.“ *Scrisori*
 anonime nu se publica. Articlii tra-
 nsi si nepublicati se voru arde si nu
 mai la cerere espre sa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune :
 Pre trei lune 3 fl. v. a.
 Pre sieste lune 5 „ „ „
 Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a :
 Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
 Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
 Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni :
 10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrala
 pentru fiecare-care publicatiune sepa-
 ratu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
 Unu esemplariu costa 10 cr.

B.-Pest'a, 24 Iuliu 1874.
5 August 1874.

Appartienatorii marilor patrioti din
 Transilvani'a, cari sute de ani au traitu
 in libertate, saturati si adaptati cu sudo-
 poporului legatu de glia, cari sute
 de ani n'au sciutu ce suntu „necasu-
 vietiei,“ ca-ti i-a scutitu de tote ne-
 ginit'a paciintia a poporului asser-
 ti, si cari in urm'a urmeloru, dreptu
 de nemita pentru nenumeratele si ne-
 curatele bunetati gustate si-inchinara
 la muscaliloru, — nobilulu bar.
 Mény Gábor et Comp. si-pus-
 a carrulu in pietre: nu cum-va se
 ca si prin cas'a magnatiloru (boeri-
 a) novell'a electorale cu celle 3%
 censulu ardeleanu. Spre acestu
 pu visitara pre ministri de-a ron-
 a; se dice ca ar' fi redactatu si unu
 morandu si au conjuratu pre cati bo-
 au potutu: se face ce-va, pentru
 eu, ca-ti periculu e mare—si se
 ga computarea celloru 3%, ca-ti la
 contra — auditi argumentu! — „nu
 nu veni noi in Camera, ci va veni —
 tentie.“ — Pre acesta calle mer-
 andu amintiti boeri desperati, casc-
 ra pentru aperiarea patrioticulu (!)
 u planu si doue organe publice: „Re-
 ma“ lui Lónyay si „M. Politika“ a
 chiloru conservatori. Nu ne indoimu,
 si voru fi aflatu seu si-voru afla de
 innainte spriginitori si intre ceialalti
 mbri ai casei de susu, si asiè potemu
 vedé cu siguritate, ca in cas'a boeri-
 nu se va face propunerea si pentru
 gerea celloru 3% si pentru schim-
 rea §. 23. in obiectulu limbei. Prim-
 va ore ace'a propunere seu ba? vomu
 é in timpulu cellu mai deaprope.
 ta este afara de tota indoie'la, ca
 dificandu-se proiectulu, este pace de
 ea electorale pana la sesiunea ve-
 oria, ceea ce a indemnatu pre gu-
 nu, se chame pre toti prefectii a se
 atisi in cas'a de susu, spre a scote
 ea la calle. Din parte-ne numai atát'a
 servamu, ca de locu nu vomu plange,
 aru daca dnii Kemény et comp. voru
 uti cu planulu loru. Acést'a va fi o
 a doveda, ca aristocrat'a ung. din
 Transilvani'a este caus'a totororu rulle-
 si totororu neintellegeriloru; va fi
 ova doveda, ca scopulu supremu allu
 agonistiloru nostri politici este si
 ane supremat'a — si apoi nu se
 mire nimene, ca romanii din Tran-
 sylvani'a se intorcure cu indignatiune de
 ra Buda-Pest'a si nu ni-se mai dica,
 romanii suntu de vina, ca apropiarea
 e imposibile. Ori cum se va suci apoi
 va si ori din ce punctu de vedere se
 luá lucrulu, nimene nu va mai poté
 a, ca legea de uniune s'a fortiatu in
 ra romaniloru, — nu pentru a se
 si romanii partasi de binefacerile
 titutiunei unguresci, ci pentru a se
 t mai usioru tiené in stare exceptiu-
 a. No pote negá acést'a neci diurna-
 ung. „Hon“, care, in nrulu seu de
 a-di, vorbindu despre lucrulu ce se
 niunedia a se face in cas'a de susu
 privire la celle 3%. cu tote ca recu-
 a poterea dateloru si a motiveloru
 duse de dd. deputatii romani si de
 Mócsary, totu-si nu pote se nu-si
 prime ore-care intristare, ca compu-
 du-se si adausulu de 3% in censulu
 ardeleanu, — numerulu allegatoriloru
 mani se va immultu, de si nu cu 50%
 pretinde bar. Kemény, — dar se
 gaia numitulu diuariu, — ca si

nrulu allegatoriloru magiari inca se va
 adauge, cu deosebire in orasie, si asiè
 aci este „antidotulu contra nationalita-
 tiloru.“ Si dreptu are, asiè este. Ne mi-
 ramu numai, ca fratii de la potere, dupa
 ce noi scimu si ei inca cu atát'a fran-
 chetia ni-o spunu, ca s'au ingrigitu de
 „antidoturi,“ ca romanii in vecii veci-
 loru in constitutiunea unguresca se nu
 pota fi representati dupa dreptate, —
 cum mai potu ave sperantia, ca romanii
 se voru insuffeti candu-va pentru o falsa
 fratietate, pentru unu pseudo-constitu-
 tiunismu?!

Allegerea metropolitulu romanu
 Ivacicovicu de patriarcu allu Ser-
 biloru a facutu mare resmeritia in or-
 ganele de publicitate. Guvernamentalele
 jura pre toti santii, ca guvernulu de
 multu n'a eluptatu triumfu atátu de
 splendidu, — pre candu altele constata,
 ca prin acesta allegere guvernulu a fa-
 cutu duplu fiasco. De proba, damu apre-
 tarile diurnalulu „Zastava,“ care in-
 tr'unu articlu intitulatu „insemnata
 noiei allegerei“ dice: „Septeman'a din
 urma a fostu sept-man'a tentatiunei
 pentru serbi, pentru ca nu este lucru
 usioru a allegere intre o allegere
 noua si denumirea unu pa-
 triarcu, a riscá autonomi'a basericesca
 nationale si pre langa marea lipsa de
 candidati totu-si a face allegerea. Acú
 inse allegerea se fece si fu allesu Pro-
 copiu Ivacicovicu, care este
 serbu si dupa originea si dupa sentie-
 mintele salle, si prin atitudinea sa de
 pan'acum s'a destinsu ca amicu allu in-
 stitutiuniloru basericesci si scolarie na-
 tiunali liberale. Partid'a nationale sente
 adencu doliulu, ca nu potu alege pa-
 triarcu dintre proprii sei episcopi. In
 totu casulu este lucru dorerosu, candu
 esti silitu a-ti allegere patriarculu din
 ierarhia unei stirpe straine, de si re-
 spectivulu e de origine si sentieminte
 serbesci; inse dupa ce Gruiciu se
 fece de totu imposibile, éra Khen-
 gelacz este inimicu inversunatu allu
 institutiuniloru mai noue pre terrenulu
 basericescu culturalu, — alta allegere
 nu éra cu potintia. De altmintrea —
 adauge numitulu diuariu — candida-
 tur'a lui Ivacicovicu nu s'a facutu prin
 iniciativ'a nostra, si acést'a o intonamu,
 ca se nu cada asupr'a nostra tota greu-
 tatea respunsabilitatei; totu-si suntemu
 gat'a a respunde de cea a ce congressulu
 a trebuitu se face intre impregiurárele
 in cari a fostu.“

Intrige Bismarkiane.

(d.) — Abia trecura trei anni, de
 candu hordele prussiane cutrierara
 pamentulu classicu allu Franciei, si pre-
 facura in ruine totu ce li-stete in calle;
 incarcati apoi cu cincii millarde se ren-
 torsera a-casa, ca se se desfatadie in
 préd'a ce'a bogata. Dar Franci'a ce'a
 atátu de puternica, — genitorea totororu
 ideiloru mari, s'a suffulcatu si ce a pre-
 datu si rapitu furi'a germana, écca e
 aproape restauratu. Totu numai Franciei
 i-a remasu dreptulu se insufe speran-
 ti'a in poporale subjugate; totu numai
 d'ins'a va primí coron'a nemorei, candu
 libertatea, dereptatea si egalitatea —
 acést'a treime santa — va umbrí cu
 aripele salle intregulu genu omenescu.
 Pre langa tote sguduirile si ranele
 fiorose, ide'a pan-latinismulu n'a pa-
 ressitu Franci'a, si la ori ce ocaziune

va pledá pentru d'ins'a. Dlu de Bismark
 acumu se tanguesce cu amaru, de ce nu
 a jupitu mai tare pre biét'a Francia, asiè
 catu se-i remana numai ossele, ca se nu
 i-mai puna piedeci intru realizarea pla-
 nuriloru sale chimerice, Bismark se folo-
 sesce acumu de tota ocaziunea, numai se
 impiedece in florirea Franciei.

Ne aducemu aminte cine a fostu
 caus'a, ca Itali'a a scapatu de jugulu
 streinu si asta-di e unita. Abstragemu
 de la tote peccatele omenesci si trebuie
 se afirmamu, ca numai Franci'a a me-
 dilocitu unitatea Italiei. Assemenea ne
 aducemu aminte, cine e caus'a uni-
 rei Munteniei cu Moldavi'a in unu statu:
 „Romani'a“. Aceste suntu fapte, pe cari
 numai Franci'a fu capabile a le realiza.
 Chiaru si Serbi'a si Muntenegrulu deto-
 rescu numai Franciei esistenti'a loru.

Curatiendu-se in cástu-va atmosfer'a
 tieriloru latine de aburii cei grei a ab-
 solutismulu monarchico-despoticu, si
 ressarindu pre orizontulu loru steu'ce'a
 mandra a libertatiei „republic'a“, ide'a
 pan-latinismulu é'r'a inceputu se-si per-
 curga calea s'a. Serbatoarea jubilaria de
 la Vaucluse a salutatu cu entusiasmu
 acést'a idea, prin vocea sonora a dlui
 Nigr'a. Diurnalistic'a jidano-germana,
 carea e acatiata de pung'a dlui de
 Bismark, indata s'a scolaru si a affir-
 matu, ca sentiemintele dlui Nigr'a fura
 primite forte rece de intregu poporulu
 italianu, ca-ce Franci'a pururi'a a lu-
 cratu pentru desbinarea Italiei. Imper-
 tenti'a acest'a priesce firesce si ce-
 loru ce mai adora asta-di ideile mo-
 narchico-despotice in Itali'a si Fran-
 ci'a, dar spiritulu curatu latinu despre-
 tiesce asiè cev'a, sciendu, ca aici jace
 numai intrig'a Bismarkiana. Se cada si
 a trei'a ora republic'a in Franci'a, dar
 asta nu vá contribui nemicu la dusima-
 ni'a intre tierile sorori, ca-ce le-lega o
 idea, ide'a pan-latinismulu. Ucideti de-
 spotiloru, ide'a de sute de ori; ea totu
 vá se nasca erasi, ca si phenicele d'in
 cenus'i'a sa, si va trimfá catu de tardiu,
 dar cu atátu mai amaru ve vá lovi!

Fatalulu rebelu civilu d'in Spani'a,
 carea a salutatu d'in suffletu ide'a liber-
 tatiei, acumu vré se impiedece si mai
 tare realizarea ideei pan-latine. Dlu de
 Bismark, doiosu de preda sare in, capulu
 Franciei si o acusa, ca ar participá in-
 directu la rebelulu civilu d'in Spani'a,
 tramitiendu Carlitiloru preste Pirenei
 munitiuni si totu felulu de ajutorie.
 Auditi acolo! Franci'a „republic'a“...
 Risum teneatis amici! — Rebelii lui
 Don Carlos, cari lupta sub flamur'a
 papismulu, primescu ajutorie d'in tota
 lumea. Scimu ca dlu de Bismark a de-
 claratu perire bissericeei catolice; ace-
 st'a acumu lucra d'in tote poterile, ca se
 puna pre tronulu Spaniei pre unu Bur-
 bonu, carele i-vá apperá interesele. Si
 ore cine contribuiesce mai multu pen-
 tru Carliti? Logic'a sanetosa nespune,
 ca cei asupriti mai tare, suntu si mai
 activi intru recasigarea derepturiloru.
 Biseric'a catolica nicaierea nu e asia
 asuprita ca'n Prussi'a; deci catolicii
 d'in Prussi'a suntu mai culpabili in li-
 ni'a prima la fatalitatea Spaniei, apoi
 cei d'in Austri'a, si firesce ca si cei d'in
 Franci'a si d'in alte staturi inca nu
 voru remané morti, candu vedu ca se
 tratedia de o cauza, carea li-e comuna.
 Dar cone i-a provocatu la asta? Noi
 afirmamu, ca numai dlu de Bismark.
 Ds'a, dupa finirea rebelulu franco-teu-
 tonu, a vediutu ca Franci'a nu e destulu

de umilita si nu abdice de propaga-
 rea ideiloru celloru mari, cari aru fericit
 intregu genuu omenescu. A facutu in-
 trigu, a dechiaratu rebelu bissericeei ca-
 tolice si prin asta'a orbitu pre toti ceo-
 ticii catolici. De ce nu a facutu-o ds'a
 asta mai nainte de rebelulu fatalu d'in
 70—71? A sciutu prea bine, ce pote se
 patiesca, si a tacutu. Acumu dupa ce a
 umilitu pre Franci'a, carea altu cumu
 nu lupta pentru domnirea papala, a
 pusu pre tapetu cestiunea mentionata,
 ca prin tr'ins'a se pota nimici planurile
 salutare alle Franciei. Eta intrig'a!

Védia dlu de Bismark si mai anteu
 impiedece spendele celle enorme alle su-
 pusiloru sei, apoi se scóle asupr'a altor'a
 deca nu face intriga; védia cu densulu
 si diuariulu seu devotatu d'in Vienn'a
 „Press'a noua libera“ de donurile celle
 grasse, ce le facu Austriacii pentru
 Don Carlos, si apoi se se acatie de biét'a
 Francia, carea are destule lupte interne
 cu monarchistii si imperialistii. Dlu de
 Bismark ar' face mai bine, deca ar lassá
 pre Franci'a in pace, se-si adune pote-
 rila si se redée poporulu seu bunasta-
 rea, ce dlui i-o-a rapitu, ca-ce ea nu lu-
 cra de catu numai pentru sine si pen-
 tru ai sei; nu tiese nice o intriga pen-
 tru dlu de Bismark; Germani'a pote se
 pasiesca catu de departe in bunastare si
 cultura, fia secura, ca Franci'a nu o va
 oppaci, neci ca o va invidia. — Dar'
 deca dlu de Bismark nu va incetá cu
 intrigile salle, atunci singuru va fi re-
 sponsatoru Europei de furtun'a ce ar
 poté se se nasca. — Clio vá tiené contu
 impartialu despre tote.

Propaganda germana in Romani'a.

Acest'a este tem'a unu articulu,
 scrisu de o mana dibace cu multu inter-
 resu patrioticu si cu multa cunoscintia
 de cauza, pre care nu ui-potemu abtiené
 de-a lu-reproduce dupa „Romanulu“ de
 la 18/30 Iuliu, ca-ce ellu este unu infi-
 oratoriu tablou a propagandei germane,
 devenita seriosu amenintatoria pentru
 elementulu nationalu in Romani'a. Eta-lu:

E cunoscutu si incontestabile, ca insti-
 tutiunile religiose suntu celle mai suscepti-
 bile d'a deveni mediloce eficace de propa-
 ganda. Sciintia a constatat, catu de multu
 religiunea influentia assupr'a nationali-
 tatii, é'r' istori'a ne-arata state intervenindu
 in affacerile interiore alle altoru tieri adesea
 cu amenintari si impuneri, sub pretestu d'a
 favorá interesele de diferite categorii alle
 correligionariloru loru.

Daca dar' institutiunile religiose suntu
 mediloce de propaganda, apoi celle pentru
 educatiune activédia assemenea tendintie cu
 multu mai multa taria si sigurantia.

Educatiunea nu numai ca desvolta, dar'
 si formédia sentiemintulu, modulu d'a cu-
 getá; intrandu in societate, cetatienu lu va fi
 astu-felu, cum i-a fostu directiunea cresce-
 rei ce i-s'a datu ca copilu.

Aceste principii stabilite, si cestiunea
 fiindu, precum ori-cine intielege, patátu de
 vasta, pre catu e de grava, ne vomu sili a
 o schitiá aci si a semnalá attentionei Roma-
 niloru planulu de cucerire allu Austro-Un-
 gariei respective a germani'ismulu.

Scole numeroase, comitate active, fon-
 duri considerabile, stabilimente influente,
 suntu totu atátea carari, pre cari se urma-
 resce propagand'a religioasa si, in modu im-
 plicitu, propagand'a nationale a elementulu
 germanu — in Romani'a.

Institutulu de calugaritie, disu Sant'a-

Mari'a, e unu focariu puternicu de felulu acestu-a.

Spre a fi mai clari, vomu de câteva indicie despre educatiunea ce se respandesc dintr'insule. Multe familie romane, cari au avutu neprevederea d'a si-tramitte ficele, se si-primescsa crescerea si lumin'a invetiamentului in asemenea institute, credemu ca ne voru recunosce adeverulu apreciariloru si, in cea ce le-privesc, voru observá erorea ce au comissu.

Re'ntorse la sinulu parintiloru, in caminalu natale, dupa 2—3 anni de studiu si vietuire 'n strein'a atmosfera a unoru asemenea institute, copiii, mai cu s'ema tene-rele copile inspira o adevorata mirare prin radical'a schimbare a caracterului si sentimentelor. Iubirea filiale disputata si inlocuita cu contemplarea religioasa, cu cosmopolitismulu evanghelicu, care 'n urmarirea unei idei adesea imposibila de realizatu, nu tiene comptu nici de inclinările innascute alle animei omenesci, neci d'alte consideratiuni de ginte, etate si positiune, fatalismulu predominantu tote facultátile, manifestandu-se 'n tote actiunile copilei devenite adolescente; unu golu in sufletu, unu scepticismu dogmaticu, care nesocotesce trecutul, nu i-p'esa de viitoru si-ar'eta lumea prin prism'a urfutilu si-a desgustulu: éta simptomele generale alle rezultatelor acestui modu de educatiune.

Tener'a, devenindu mama, va fi naturalmente dispusa se propage si copiiloru aceleasi idei. Considerandu-se unita cu sociulu ei nu priu legaturi de anima, ci numai prin legaturi conventionale, — ea va disprietu' intregulu lantiu allu desmerd'ariloru casniciei si va initiá dragalasiel' odrasle nu in iubirea parintiloru, in devotarea pentru patri'a romana, ci in implorarea gratiei divine si 'n imbracisirea caritabila a patriei-cosmos, a 'ntregii omeniri, fara distinctiune de ginte si nationalitate.

Fenomenulu e cu totulu explicabile, prin transitiunea fortiata, dér' treptata, de la o sistema la alt'a, dintr'unu mediu intr'altulu. Cu tote astea: cine nu simte pericululu unei asemenea directiuni si fatalele consecintie, ce pote avé pentru nationalitatea nostra? . . .

Prin urmare credemu a ni-'mplini o datorie, semnalandu cur'a si indemnandu pre toti concetationil gelosi de nationalitatea romana si d'a ei conservare, a fi cu precautiune, spre a nu cadé intr'insa. Si acest'a cu at'atu mai multu, cu câtu ca scolele germane suntu numeroase, si multi staruescu a le-recomandá cá escelente.

Cá se nu vorbimu, dec'atu despre Bucuresci, vomu spune, cá elementulu germanu se 'ntinde din dí in dí cu pasi gigantici si cá defferite communitati tindu a spori câtu mai multu numerulu scoleloru loru nationale*) C'atu despre fondurile ce li-se punu la dispositiune, potemu judecá despre a loru insemnate dupa incesi localele unor'a din aceste scole: allu institulu Santa Mari'a trebe se coste sute de mii de galbeni.

Avemu din'aintea ochiloru unu appellu allu episcopulu romano-catolicu din Nicopole si Bucuresci, cu dat'a de 5 Augustu annulu trecut, in care cetimu urmatoriele:

„Trebuint'a unei noue Biserici spaciose, care se tiene si locu de Catedrala, erá sentietate de multu timpu in Bucuresci, in vederea numerulu totu-d'a-un'a crescendu allu catoliciloru, cari din deosebite tieri vinu a se stabili in ac'asta Capitala si cari se urca la 25 de mii. Chiar' de la 'nceputulu administrării nostre amu fi vrutu a intrebuintá tote silintiele, spre a intimpiná ac'asta trebuintia; inse amu fostu siliti a accordá preferintia unei alte trebuintie, mai urgente, adica infiintárei unui Seminaru pentru for-

*) In Bucuresci functionédia, intre altele, urmatoarele scole mai principale. Pentru fete: un'a 'n curtea Baratiei, un'a 'n strad'a luterana, un'a langa biseric'a sf Vineri, un'a 'n strad'a Diaconeselor, un'a 'n strad'a Stirbei-Voda (pentru copii mici: Kleinkinderschule) s'alt'a numita gradina pentru copii (Kindergarten) totu in strad'a luterana. Pentru baieti: un'a la Baratia, un'a la baseric'a luterana, un'a lenga Sf. Vineri, sc'ola de cantu din strad'a Brozianu, seminarulu catolicu etc. In cele doue din urma enumerate pentru fete, se primescu si baietii mici!

(Not'a Red.)

marea Clerului nostru. Acuma fiindu-cá ac'asta intreprindere este inaintata pana la unu astu-felu de terminu, inc'atu se pote privi cá definitivu stabilita, ne-amu appucatu cu totu inadinsulu de erectiunea unei noue Biserice.“

Constatandu numai crescerea poporatiunei germane, emigrata in Bucuresci, frasele de pan'aci nu ni-insp'ira neci o temere: — libertatea consciintiei, a cultorulu si-a invetiamentulu e garantata prin art. 23 din constitutiune. Cea ce ne-ingrijesce inse, suntu urmatoriele doue puncte din ac'ella-si appellu:

„Luorările s'au inceputu cu alacritate, pre loculu intr'adinsu cumparatu in strad'a Fontanei, care locu este consideratu cá unulu din celle mai centrale, mai cu s'ema in privintia misc'aroi comerciale, care se dirige catra gar'a ce'a mare de la Tergu-vestei, unde o se coincide, precumu este cunoscutu, tote liniile drumulu de feru, cari ajungu la Bucuresci.“

Si mai la vale episcopulu continua:

„Cheltuelile pana acuma facute si plătite, parte pentru cumpararea pamentulu, allu carui pretiu a fostu de 67,000 franci, si parte pentru materialulu essistentu pre faci'a loculu, pusu de mai 'nainte in lucrare, se urca la 100,000 de franci, pre care summa ni-o amu procuratu in cea mai mare parte printr'o collecta, facuta chiaru in persona, in Austria si Ungaria etc.“

Se scie cá strad'a Fontanei, situata la estremitatea colorii vordii, (o subúbia) in apropierea garoi de la bari r'a stradei Tergu-vestei, numai unu locu centrale nu se pote numi, ne cumu unu locu „din cele mai centrale.“ Ac'est'a e at'atu de evidinte pentru ori-cine a locuitu câtu de pucinu timpu in capitala, inc'atu nu mai pote lasá neci umbra de 'ndoieia. Prin urmare ceea ce resulta claru din cuvintele episcopulu, este, cá activitatea si propagand'a germanisarei tinde intr'adinsu a se l'ati pro terémulu misc'arei comerciale.

Neci organele officiose, neci barbati de statu si Austro-Ungariei, n'au tinutu altu limbajiu. S'a spusu curatu cá, pentru eucerirea Romaniei de-o-candata acestu-a va fi teremulu de predilectiune: allu misc'arei comerciale in cellu mai vastu intielesu.

Si, pentru cá banuelele nostre nu numai se se justifice, dér' se dovina convingeri intemeiate, zel'sii propagatori marturescu, cá medilocele prin cari si-urmarescu scopulu si-le procura din Austria si Ungaria, sub forma de colecte pentru redic'ari de biseric'i. De la 5 Augustu 1873 suntu preste unu-spre-diece luni si biseric'a nu s'a mai redicatu: deci acelloru summe li-se pastrédia o alta destinatiune, care nu e greu de ghicitu.

Inregistram dér' aceste declarári formale si le-facemu cunoscutu Romaniloru, pentru cá le-credemu a fi de ce'a mai mare gravitate.

Ele dovedescu, cu cáta abilitate, sub ce forme innocente, cu ce mediloce banesci, cu ce tenacitate si zellu — se urmarescu misiunea ce si-a impusu germanismulu, de-a se 'ntinde câtu mai multu in orientu.

Sub pretestulu piosu allu religiunei, se fondédia scole, se stringu fonduri, se facu ajutorie si... misc'area comerciale e sigura de sprijinulu si 'ncuragiarea ce va gasi in Romania'a.

Religiunea va 'nmuiá consciintiele si va predispuce moralulu unei párti din societate; sc'ola va formá sentimentulu si 'ntreg'a educatiune; comericiulu va legá pre indigeni de mani si de peciore, spre a poté fi supusi fara sgomotu, inse pentru totu de un'a.

Institute de totu felulu, logie francmasonice germano-maghiare, societati de gimnastica, de dare-la-somnu, construi de scole si de biseric'i: éta partea intelectuale a actiunei.

Junctiunile, inundarea industriei si comericiulu streinu, o voru completá si 'n partea materiala.

Restulu orbu e cine nu lu-pretvedo, renegatu cine nu va voi se lu-inlaturedie.

Publiculu n'a uitatu, ce sgomotu si ce cuvinte s'au produsu in Camerele austro-ungare pentru Cianghii din Moldov'a, propuindu-se: se se votedie fonduri pentru men-

tinerea nationalitatii loru in sinulu Romaniei si 'ntarirea acestui elementu maghiaru, spre a nu fi cotropitu de Romanismu.

Ei bine, preste câtu-va timpu, candu terenulu va fi 'ndestulu de bine pregatitu, — va fi forte lesne se se gasésca unu pretestu de intervenire in favorea acestoru correligionari, si-acellu passu — fia pre calea diplomatica, fia cu man'a armata, — fatale va fi pentru tier'a nostra.

Ne adressámu dér' nu guvernulu, — care dá unu tristu concursu esecutárii acestui planu, care intra de buna-voia in tiesetura paianjenulu germanisarei, — ci animeloru romane, cáte au mai pastratu s'anta schenteie a nationalitatii, si le-conjurámu, se fia cu luare aminte din vreme, cá nu mai tardiu ori-ce remediulu se fia imposibile! . . . (Ne alaturámu si noi la acestu patrioticu appellu! Red. „Fed.“)

Camer'a deputatiloru Ungariei.

Siedint'a de la 12. Juliu 1874.

Dupa deschiderea siedintei sub presiedint'a obiciunite se ieu la cercutare petitiunile incurse la comisiunea petitionaria; apoi se deschide discutiunea asup'r'a art. 4 din novell'a electorala.

A Horváth cere deselusiri, daca in sensulu acestui § pote cine-va se exerciedie dreptulu electorali si-atunci, candu censulu corresponsdioriu lu-platescu dupa unu patriaru de sesiune, care numai parte e proprietatea barbatulu, ér' parte e a femeii?

Min. I. Szapáry i-respondue, cá at'atu in sensulu legiloru din 48, câtu si in sensulu proiectulu de facia, dreptulu electorali nu eschide communitatea proprietatii de pamentu.

Parteniu Cosm'a vorbece pentru sustinerea censulu transilvaneanu asemenea cellui din partium, adeca censulu corresponsdioriu a 8 jugera de pamentu. (Discursulu l'amu publicatu in exensu.)

G. Kemény respinge propunerea d-lui Cosm'a, pre motivulu, cá raporturile contributiionale alle partiloru anessate nu suntu identice cu alle Transilvaniei, de orace in unele cercuri se platescu 4—5 cr. dupa unu jugeru, pre candu in alte cercuri cate 1—2 fl.

St. Majoros face o propunere inrudita cu a d-lui Cosm'a.

I. Balogh presinta unu emandamentu, cá acolo, unde avutu valora a t. V. din legea de la 48, se se acorde dreptulu electorali toturor'acellor'a, cari posedu, singuri sau in comunu, o proprietate de pamentu in proportiunea unui patriaru de sesiune urbariala, fia in communele mari sau mici. — La asta propunerea se alaturédia raportorele Szeniczey, precumu si dep. A Körméndy.

George Popu sustiene propunerea d-lui Cosm'a. (Cuventarea amu publicatu-o in extenso.)

I. Horváth dice, cá romanii nu-su asia de nemultiamiti, cum pretinde d. dep. Popu, aducandu dreptu proba faptulu, cá la 1862 candu guvernulu transilvaneanu protestase contr'a dietei din Sabiu, intre subscriitorii protestulu au fostu si consilierii Alduleanu si S. Lazaru, cari si-au motivatu protestulu prin afirmarea, cá legile din 48 assecura mai multa garantia de libertate romaniloru, dec'atu sistemulu Schmerlingianu. D-sa deci sustiene testulu redactatu de commis. centrala.

V. Babesiu se alaturedia pre langa propunerea lui Cosm'a, facandu totodata unu emandamentu intru interesulu confiniulu militarulu.

C. Tisza apara testulu originalu, cáci — dice d-sa — ac'á nu e verb'a despre o lege noua, ci numai despre correctarea legiloru din 48. Primesce inse si propunerea lui I. Balogh, apoi polemisedia contra romaniloru, prin unu discursu plinu de frasse soffistice.

Se pune la votu testulu comisiunei centrale si se admite dinpreuna cu emandamentulu lui I. Balogh.

Urmedia § 5, care suna astufeliu: „in partile, unde avea putere legala art. II. din legea transilvaniana de la 48, dreptulu elect. compete tuturor' acellor'a, cari plateacu unu

censu de 8 fl. 40, cr. neintielegendu-se darea cáscigulu personalu, nici aceea pe desarscinarea pamentulu.“

D. Bonciu presinta urmatoarea optiune separata: „Afara de ac'est'a, in sensu art. 12 din legea de la 1791, dreptulu elect. lu-eserciadia si communele, avendu dreptulu a da de la 100 fumuri 2 allegatori, ér' de fumuri mai pucine 1 allegatoriu.“ (Discursulu l'amu publicatu in extenso.)

Siedintia se redica la 2 ore si-patruariu.

Siedint'a de la 13. Juliu 1874.

G. Bartal, min. de comericiu, respinge la interpelarea lui I. Paczolay, relativ scutirea de tasse vamali a importurilor cereale d'in Romania'a si Serbi'a, spuner cá scutirea, in sensulu conventiunei, va cetá numai in septemvre a. c.

I. Paczolay, nu este multiumitu respunsulu. Punendu-se la votu, respunsu ministrulu nu se primesce, cu 91 votu contra 90.

I. Steiger propune, cá se se desce de odata proiectulu junctiunei cu Romania'a si proiectulu de lege pentru concessiune liniei ferrate Temisior'a-Rusiavi'a. Propunerea se respinge.

E. Simonyi cere, in intielesulu gulamentulu Camerei, cá se se fissedi dí, pentru a delibera asupra respunsulu astadi a min. G. Bartal. — Camer'a i-refusa de a aduce in ac'asta cestiune o decisiune definitiva astadi.

Urmédia ordinea de dí: desbaterea conventiunii de junctiuni cu Romania'a.

I. Pólya, raport. comisiunei centrale accentuédia necesitatea junctiunii liniei ferrate a Transilvaniei cu Orientele si de — aretandu folosulu statulu prin junctiunea de la Brasiovu, sustiene, cá a trebui se se conceda si ce'a pre la Rusiavi'a, cá altu cum nu se potea obtiené ce'a de Brasiovu. In urma declar. cá conventiunea presenta o pretinde fórte multu si stá financiála a Ungariei.

Min. de comunicatiune I. Zich luandu cuventulu arata, cá daca pote a Ungaria vro chiamare economica, atu aceea nu pote fi alt'a, dec'atu d'a fi medietor'a comericiulu intre occidentu si orientu. De aici deduce necesitatea junctiuniloru cá ferate a Ungariei cu Romania'a la Rusiavi'a si Brasiovu. Min. recunosce, cá transportulu de la Galatiu spre Germani'a intru aderentia se pote efectui mai usioru prin Galatiu cá-ci e mai scurta calea; dar transportulu de la Varn'a, Giurgiu si Bucuresci trebui se se faca numai prin Ungaria, fiindu cá aici calea ce'a mai scurta. Dintre puncte possibile pentru junctiune la Brasiovu, si anu dintre Oituzu, Buzeu si Timisiu, arata, — considerandu transportulu de la Galatiu Bucuresci, Varn'a si Giurgiu la unu locu, cá mai potrivit punctu este numai Timisiu. Aici apoi accentuédia, cá — Ungaria avutu celu mai mare interesu se tréca transportulu orientale prin Ardealu, neconditionat a trebuitu se se medilocesca junctiunea pre la Brasiovu; in loculu ac'estei-a trebui a se face o concessiune favorabila si pentru Romania'a, prin junctiunea de Rusiavi'a. Min. inse sustiene, cá ambele junctiuni sunt favoritorie, pentru Ungaria de-ora-ce transitulu se va face in proportiune considerabile pre teritoriulu Ungariei. Dupa ac'estea trece la apararea concessiunii linicloru Brasiovu-Timisiu si Temisior'a-Rusiavi'a. In câtu pentru ce'a d'antia, propunere de lege pre sesiunea de tomna; arata inse aci, cá spesele ac'estei junctiuni se potu urcá cam la 4½ mill., pre ca linia de la Oituzu ar costá 10, ér' ce'a de la Buzeu 9 mil. si de aci conchide dec'atu Timisiulu e cellu mai potrivit punctu pentru junctiune. In câtu pentru linia Temisior'a — Rusiavi'a, min. sustiene, cá e fórte favoritoria, de ora ce societatea de statu austriace nu cere nici o garantia semnata, ceea ce e forte caracteristica nepretiuitu pentru Ungaria in positiunea de crisa financiála. Temerile, cá ac'esta concessiune va face o politica de tarifa pernicioasa Ungariei, se disolva prin ace'a imprejurari cá ea nu pote lucrá contr'a stipulatiuniloru conventionale, ér' de alta parte pre ca

Administrativa se voru face dispozițiuni pentru regularizarea tarifelor diferențiale, ca care unele se voru combina opisiunile tuturor statelor de căi ferrate din Ungaria, arându-se numai interesele comune. Una spune că comunicatiunea prin am-puncte de joncțiune, are să se deschida mai repede și aceluși timp, ceea ce se gândește prin stipulațiunile convențiunei. Re-landa deci adoptarea proiectului în ge-neral.

L. Helfy ataca proiectul, că strica-intereselor Ungariei, deoarece elu pune interesele industriale și comerciale ale Un-gariei în parte cu totul în mâni străine, — și sub influința acestora. D-s'a cere respingerea proiectului și avisarea re-landei să deschida pertractări nouă cu Austria, pe o baza mai corespunzătoare intereselor de totu soiului ale Ungariei și să prezinte apoi unu proiectu nou la unu stat, cându statul să fie liberu de ori ce legi.

C. Tisza nu primesce proiectul, de care elu produce în Ungaria cea mai rea impresie dintre toate cele multe rele ce au până acu. D-s'a ar putea primi pro-iectul numai atunci, cându acesta l-ar asigura pentru deplinu, că ambele căi se voru deschide de o dată; că prin joncțiunea de la Orsiova nu se va atrage pe această linie transitul în spre occident și nordu, și că tarifele diferențiale se voru regula în câtu să nu fie spre daun'a Ungariei.

A. Máday și E. Vargics vorbescu pentru proiectu, ér L. Papp propune, că — arându-se proiectul, să se deschida de pertractări cu Romani'a, pentru de a se deschide mai întâi liniile pe la Russiavi'a și în unulu și aceluși timp.

Sedintă se redica la 2 ore și 1/4 post-midia.

Sedintă din 14 Iulie 1874.

Dupa presintarea unora petitiuni, cari sunt prezentate comisiei petitiunarie, urmândinea de di: desbaterea convențiunei romani'a.

C. Cségh respinge convențiunea, că unu proiectu nu apară de ajunsu interesele țerei.

A. Tavaszi, accentuând necesitatea unei căilor ferate ungurene cu ale Ro-mani'a, arată avantajele convențiunei, de care se cere primirea proiectului ca baza a unei speciale.

L. Ghiozy arată apoi, că joncțiunile de căi ferate nu se potu considera că unele sunt bune pentru ajungerea intereselor publice și private, după cum fu cazul în Ungaria. — Aceste linii ferate de legatură cu Romani'a privescu numai interesele locale țerei; cu toate acestea ele nici nu garantează de stat, că și cele de altă țară nu e nici de câtu recomandabilu să se respingă, de ôra-çe prin această s'ar face unu actu contra opiniiei publice în Ungaria, care de șase ani cere imperi-mentarea căilor ferate cu Romani'a, urmândinea de di: desbaterea convențiunei romani'a.

D-s'a romanda deci proiectul ca baza a desbaterei speciale.

G. Ráday primesce proiectul, numai pentru că se nu se provoacă o criza ministeriale prin respingerea lui.

Sedintă se redica la 1 ora și 1/4.

gariiei; ér' dacă nu voru partecipa, atunci peccatul va fi a lor. Mai aréta apoi, că joncțiunile din proiectu, și specialu cea de la Orsiova, deschid o cale nouă, spre orientu și apoi spre mare spre apusu, pentru produsele brute ale Ungariei. Dacă se poté sustine, că granele romane nu vor poté face concurența celor ungurene în pietele nordice, atunci totă fric'a de această convențiune se paralisează. Dacă inse se crede, că granele romane, de și e mai departata calea din Romani'a prin Ungari'a până la nordu, totuși vor poté face concurența granelor ungurene, în pietele nordice: atunci și granele ungurene mergendu spre Galatiu și de aci spre mare spre apusu, încă trebuie să potă face concurența în pietele apusene atât granelor romane, cât și celor russe.

Expunendu această alternativă d. min. trece și arată, că cu tarifa diferențială societatea drumurilor ferate de stat nu poté să ajute numai produsele romane, ci și cele ungurene; căci de o parte făcându-se favoruri de tarifa pentru transitul de grane, se face și în o direcțiune și în altă, adică granelor ungurene spre Galatiu pentru apusu, — ér de alta parte favoruri excepționale pentru granele romane se potă face numai pe teritoriul romanu până la Orsiova, de aci inse și se potă paralisa favorurile prin cele lalte linii ferate ale Ungariei.

Cu unu cuventu d. min. arată prin cifre, că tarifele diferențiale nu potă aduce granele romane să facă concurența celor ungurene în nici o piață din nordu, și chiaru cându le-ar transporta societatea căii ferate de statu tocmai gratis; cu această ocaziune arată totu odată, că e exageratu și nedrept, ba periculosu chiaru pentru Ungari'a de a pretinde, că se se regulează tarifele în o țară sub influința guvernelor străine.

Mai reflectă apoi, că sunt forte multe și suficiente garanțiile și că căile ferate de împreunare se voru deschide în aceluși timp. Specialu inse accentuă, că Romani'a și-a ținutu cuventul totu de-a-un'a, ba — avându nefericirea cu Strousberg, și-a plătitu garanțiile de 18 — 20 mil. fr. nu că Ungari'a, din care cauza apoi are și-acu creditu în pietele europene.

În fine mai arată, că convențiunea actuală nu se poté privi că fortă, de ôra-çe e mai favorabilă pentru Ungari'a, de câtu cum fu cea încheiată la 1872; ér a prezentă unu proiectu nou nu este de acceptatu, de ôra-çe creditul Ungariei e pre de multu timpu sdruncinatu și nu se poté consolida de câtu numai prin îndeplinirea a totu ce poté să reguleze casa statului, după cum făcu și Romani'a, care în urm'a ținerei cuventului și îndeplinirii detorințelor luată asupra-și — are creditu în toate pietele Europei.

D-s'a romanda deci proiectul ca baza a desbaterei speciale.

G. Ráday primesce proiectul, numai pentru că se nu se provoacă o criza ministeriale prin respingerea lui.

Sedintă se redica la 1 ora și 1/4.

Lapsiulu-Ungurescu 23 Iuliu.

Stimate D-le Redactor!

În 5. Iuliu a. c. ne bucurăm a vedé înțelegința romani din Cerculu Lapsiului condunată în sal'a școlii principale romane din locu. Scopulu acestei adunări fu unirea romanilor de ambe confesiunile spre sustinerea cu puteri unite a acestei școle, unica în această regiune sapt-mtrională a Transilvaniei, care, redicată prin sudorea romanilor, a trecut prin multe faze, amenințată fiindu a fi rapită din man'a poporului ce o-a redicatu. Acesta școlă principală redicată cu mai multe mii florani, are două etajuri și optu departamente mari, poverite cu toate cele necesare pentru instrucțiune; i-lipsește acum numai o fundațiune, d'in alu carei venit se potă acoperi spesele anuale pentru salarisarea profesorilor și alte spese obveniente. Guvernulu magiaru, pus în retacire prin consilierea mai alessu — cugetăm — a inspectorului civil Boér Károly, a detrasu ori-si-ce subvențiune acordată acestei școle și-a redicatu școl'a de stat, care inse în realitate e

numai confesiională refermată, — pentru copiii de unguru d'in Lapsiulu-ungurescu, caror'a în prediu'a examenelor, precum se întâmplă, li-se dă de seire cu dob'a, se vina la examenu și la primire, baremi că n'au frecventatu totu annulu școl'a; éra la 22 Comune romane nu se dă cellu mai puțin ajutoriu, nici baremi pentru prosperarea școlii principale din Lapsiu, cu cugetu rezervatu frescu, că dora, după școl'a romani va fi lipsită de ajutoriulu prea-justu alu statului, éra ofertele poporului voru fi pe cale politica oprite, remanendu fără spriginu — va trebui să cada și apoi densii voru poté să intre întru sudorea noastră, sufocandu jertfele romane cadute în man'a lor. — Între atari gurestări romanii patrungi de binele comunu patrioticu și alu conservării lor, deciseră — de-si tardu — a-si folosi puterile unite întru apararea intereselor lor. De multe ori s'au tentatu atari apropiări și uniri, dar' consideratiuni unilaterale confesiionale și intrige străine feceră, că totde-un'a se pata naufragiu. De Ceriulu, că această de acumă se fia mai fericită în rezultatele sale!

Încea la 18. Dec. an. 1873. se ținú conferința Comitetului generalu alu Școlii, care allegandu unu Comitetu provisoriu permanent, pre această lu-înscări cu compunerea unui proiectu de statute pentru această școlă, multiimitoriu ambelor confesiuni gr. c. și gr. or. Comitetulu permanent si-implini misiunea sa și pentru această fu de lipsa a ascultă și condițiunile romanilor gr. or. pre langa cari ar poté concurge întru ajutoriulu școlii; acesti'a, la provocarea presiedintului școlii meritulu și Spt. D. Gabrielu Manu, se și coadunara în numeru frumosu, în frunte cu M. O. D. Samuilu Cupsi'a și la incunoscitierea Ordinariatului metropolitanu din Sibiu se declară a fi gata spre punerea condițiunilor de invoire. Presiedintele școlii arată adunării momentusitatea cauzei pentru care e coadunată, spunendu în cuvinte patrundătoare, că atunci, cându o vorb'a despre interesele patriotice-nationale, mai înainte de toate trebuie să fimu romani și numai după aceea gr. sau gr. or. care diferența trebuie să dispara înainte intereselor de viață natională. Adunarea după aceste luă la desbatere proiectulu de statute elucratu de comitetulu permanent; romanii gr. or. si-ocupă condițiunile și dorințele ecuitabile, pre langa cari ar poté intră în dreptu și a contribui la sustinerea comună a școlii. După emandamintele cu viață interesu aparate din ambe partile, apoi se și primi proiectulu de Statute cu următoarele puncte de invoire:

§. 1. Școl'a principală romani din Lapsiulu-ungurescu va sustă și pre venitoriu sub titlulu de — școl'a principală gr. romani.

§. 2. Școl'a această se va sustine pre venitoriu din contribuțiile, ofertele și sacrificiile romanilor de ambele confesiuni, gr. c. și gr. or. și voru participa principalmente din tote emolumentele în proporțiunea contribuțiilor, ofertelor și a sacrificiilor.

§. 12. Acestu Comitetu va constă din 24. membrii ordinari și 6 suplenți, cari se voru alege de catra adunarea generală în numeru egal d'in ambele confesiuni și cu respectu la sum'a contribuțiilor și la numerulu credinciosilor confesiionali.

§. 29. Corpulu didacticu va fi alessu prin Comitetulu permanent și va fi întaritu după confesiuni prin Ordinariatele respective.

§. 30. Corpulu didacticu va constă din doi profesori ordinari și doi suplenți. Unulu dintre profesorii ordinari va fi alessu de Directore, care alternativu, la trei ani va fi stramutatu după confesiuni, deca acelu va possiede calitățile recerute.

§. 35. Inspectiunea supremă a școlii o va esserci Ordinariatulu gr. c. de Gherla și va avé de organe ajutatorice administrative pre Comitetulu permanent și corpulu didacticu.

§. 36. Subinspectiunea școlii se va esserci de catra respectivii Protopopi, că Inspectori școlari tractuali, caror'a Direcțiunea școlii locale are a le comunica datele recerute.

§. 39. Drepturile acordate pentru gr. or. în aceste Statute numai până atunci potă

avé valoare de dreptu, până cându voru contribui cellu puțin partii lor suficiente și regulatu la sustinerea școlii; éra cându contribuțiile lor aru încetă, atunci remane status quo neatinsu.

În acesti paragrafi incluși în Statute se coprinde unirea făcută pentru sustinerea comună a școlii Lapsiului, după a caroror primire, adunarea a decisu a se trimite proiectulu de Statute în unu esemplariu la Ordinariatulu gr. de Gherla, éra altulu prin M. O. D. Samuilu Cupsi'a la Ordinariatulu Metropolitanu din Sibiu spre întarire în cellu mai scurtu timp, că cu începutulu anului școlastic se se potă pune în lucrare. Avemu ferm'a credința, că această întarire nici nu ni-se va refusa, cu atât mai vertosu, că e lucru cunoscutu, cumcă din această școlă, primindu instrucțiunea primară numeroși tineri de ambe confesiunile, de presinte se afa parte că preoti, parte invetiatori, parte în alte officii civile, asiá, încátu nu dicemu multu, dacă afirmăm, că totă inteligința romani din această regiune — cu puțină excepțiune — și lumin'a între poporu în restimpu de 17 ani din această școlă a iesitu, și si pre venitoriu nu mai puțin însemnată și folositoră va fi pentru patria și națiune, — numai ajutoriulu moral și material dacă nu i-ar lipsi.

Atât'a de-ocamdata.

Primiti, D-le Redactoru, etc.

Codiu,
dir. și prof. chatech.

Cottulu Zarandului, 25 Iul. 1874.

Domnule Redactore!

Vreu să ve dau cu această ocaziune ore cari informări despre starea invetiamentului poporului de la noi, din cottulu Zarandului, — informări, de cari ve rogu, în interesulu nostru chiaru, să binevoiti a face întrebuintare prin publicitate.

Stamu réul d-le redactore, mai reu decât ori cându alta dată. Pre de-o parte fometa, pre de alta parte asuprile mai marilor nostri, au redusu instrucțiunea poporului nostru la o stare demna numai de timpurile servilismului. Aceste asupriri lovescu cumplitu în cultivarea poporului nostru. Si dorere, că acei ce ne lovescu mai tare, suntu nisece individi, cari nu se sfiescu de a se numi pre sine de — romani, aceste dêrloge, servi ai stapanilor lor de la putere, pentru interese meschine personale se lupta mereu contra înaintării și binelui poporului romanu. Fiescu, că astoru soiuri de oameni le jace în interesu, — că poporul se nu éssa din întunereculu neciintiei, pentru că nu cumva se observe și se véda abuzurile și fara de legile lor. Si fiindu-oa bietului poporu adu nu i-au remasu alti protectori, în nefericirile sale, decâtu biet'a preutime și bietii invetiatori, apoi persecutiunile acelor vercolaci man-catori de lumina și cultura, suntu îndreptate tocmai contra acestora. Davis'a lor suntu cuvintele lui Albertu, craiulu L'hiloru, pre cari acelu li-adresase preutilor lehi: „Voue ve este lucrulu să păditi biseric'a, érn'u se îngrijiti de resboie; că deca asiu înțelegé, că hain'a de pre mine scia gândulu meu, asiu aruncă-o în focu.“ Camu asemenea limbajiu ținú și-acesti buni domni preutimei și invetiatorilor nostri. — Dar ce aveti voi, servi predominati de ambițiune și egoismu, ce aveti voi cu școalele nostre confesiionale? de ce le persecutati, pre câtu timpu nu le-ati facutu nici unu bine, ér' elle nu v'au facutu nici unu reu? Servi credinciosi au lui Jud'a, biciulu lui D-dieu suntu voi pentru sermanulu poporu romanu, — bucurati-ve de titlurile vostre!

În astu-feliu de impregiurări și pericole este neincongiuratu de lipsa intervențiunea Ven. Senatu episcopescu din Aradu, pentru apararea dreptului și legilor școlare, atacate și profanate de catra județele regesci, cari se nisuescu a preface școalele nostre confesiionale în școli comunale, împiedecandu-ne invetiamentulu la toate ocaziunile binevenite. — Aru fi de trebuința indispensabilă, că Ven. Senatu să numéscă pentru acestu districtu unu inspectoru binemeritatu, pre langa o remuneratiune cuvenitiosă, care

să pota dá pieptu cu tendințele dușmanilor nostri, ce tindu a paraliză invetiamentulu poporului. După aceea aru trebui denumitu câte unu directoru pentru fiecare 4—5 communi, — caror'a să li-se impună îndatorirea de a vizită școalele în fiecare săptămâna baremi odată. Facem această propunere, fara să avem pretensiunea de-a fi adoptată puru și simplu; vroim numai, că prin această să desceptăm atențiunea ven. Senatu, carele apoi să iee dispozițiunile ce v. gasi de cuveninția. Amu dorî inșe ca glasulu nostru să nu resune indiesertu, căci numai atunci vomu ajunge în pozițiunea de a poté delatură periclele ce ne-ameninția și de a poté realiză crescerea și bun'a-stare, de care poporulu nostru aru fi vrednicu sermanulu, după atâtea sufferinție ce-a înduratu în decursulu școlorulu.

Primiti, Dle Redactoru, etc.

Zarandamulu.

VARIETATI.

(Instrucțiunea poporală) a datu și estimpu rezultate îmbucurătorie. Cellu pu-cinu această constata numeroșele correspondenție, cu cari suntemu recercati pre fiecare diu, din diferitele parti locuite de romani. Spaciulu nu ni-permite — pre langa tota bunavoinția—de-a reproduce în extenso aceste correspondenție; pentru a satisfice inșe atātu dorinția on. tramitatoru, cătu și acceptarea on. nostri cetitoru, vomu face astadata unu scurtu resumatu din câte-va correspondenție. — Vomu incepe prin a constată mai nainte de tote, că invetiatorii nostri, pre dî ce merge, totu mai bine incepu a se petrunde de cunoscinția nobilei lor misiuni. Aceș'a se dovedese prin înfințiarea atătoru reuniuni, constituite de docenții nostri, mai în tote comitatele; faptu, carele vorbesce în modu eclatantu despre spiritulu de progressu, ce strebatte din ce în ce cu mai multa potere în această clasa meritabilă a societății romane. — Chiaru pre 23 a lunei trecute a fostu convocata de catra d. capellanu Stefanu Sipoșiu și d. invetiatoriu Teodoru Selagianu — ambii din com. Chereșușiu, cottulu Aradului, o intrunire a invetiatorilor gr. cath. din acellu comitatu, cu scopulu, de a se constitui în o reuniune invetiatorească, — scopu laudabilu, carele credemu, că s'o fi și realizatu. — Essamenule seversite cu finea semestru-lui espiratu de-asemena constata unu progressu indiscutabilu pre terenulu instrucțiunei poporale. — Astfelu essamenulu de la școla rom. gr. or. din Rodna, care a avutu locu la 4/16 Iuliu, sub conducerea d-lui inspectoru cercualu, Paulu Goronu, a probatu rezultate, cari ni-umplu anim'a de bucuria. Atātu copiii, cătu și copilele au datu respunsuri demne atātu de capacitatea cu care romanulu de la fire este indiestratu, cătu și de ostentia deavoltata de harnicia loru invetiatoru. Astfelu aflăm din correspondenția d-lui inv. D. Romanu, că pre langa studiile destulu de copiose, elevii și elevele acestei școli au probatu o deosebită educațiune și în privinția sentimentelor nationale, a căroru desceptare și nutrire în terele mlădie, este o necesitate imperiosu reclamata de interessulu desvoltării și chiar a essistenței nostre nationale. Astfelu cetimu din correspondenția ce avemu a mana, că acești elevi și eleve se întreceau în cunoscinția istoriei nostre nationale și cantau și recitau poezi d'alde: „Descéptate romane!“ „Ce e patri'a romana?“ „Multu e dulce și frumoșă limb'a ce vorbim!“ „Jun'a romana,“ etc. Preste totu școl'a a fostu frecventata de 35 elevi și 40 eleve. Lauda, atātu parintiloru și invetiatoriloru, cătu și șerguintiosiloru copii.—La Bocsigu, essamenulu copiiloru a avutu locu la 17/29 Iulie, după ce mai antai d. protopopu G. Orșșu a implințitu unu serviciu divin, invitandu, prin o cuventare insufletita pre poporeni, că să assiste la secerisulu spiritualu allu copiiloru loru. Dintre elevi, cari preste totu au doveditu cunoscinție îmbucurătoare, pentru care meritulu este a se ascrie zelosulu invetiatoriu G. Bocușu, — doi au priimitu dreptu premiu, câte unu fl. de argintu

de la d. preutu locale Joane Popu. Bucuri'a parintiloru eră nespusa, vedindu progressulu copiiloru loru. — În Selagiu essamenule preste totu de-asemena au reușitu forte bine. Correspondențele ce ni-face această comunicatiune, ne dă o detaliată descriere a essamenulu din comun'a Cizeru-Boianu, unde a avutu locu în lun'a lui Maiu și-o adunare a reuniunei filiale a invetiatoriloru din tractulu Crasnei și-a Periceiloru. Essamenulu s'a tienutu în 26 Juniu, la care a assistatu Rev. D. vicariu Alimpiu Barboloviciu, dinpreuna cu d-nii Joanu Cirlea, possessoru și inspectoru școlaru, Joanu Popu notariu comunale, preutul localu și altii, precumu și unu frumosu numeru de parinti, cari au remasu incantati de progressulu copiiloru, — ce se datoresce demnulu și zelosulu invetiatoriu Nichiță Liscau. — Afara de aceste relații îmbucurătorie, mai posedemu câte-va correspondenție, — dar unele mai pușinu magulitorie pentru instrucțiunea poporului nostru, — dintre cari și publicăm doue în extenso cu această ocașiune, atragendu atențiunea deosebitu asupr'a correspondenției din Lapusulu ungurescu, care ni-relatédia unu faptu îmbucurătoru, ce-aru merită să fia imitatu cu tota caldur'a. — Terminandu inșe acestu resumatu, nu ne-potemu conteni de a repetă preutilor și invetiatoriloru nostri, ceea ce amu mai susienutu de-atâtea ori, că: adi forti'a unui poporu nu se mai măsură după valoarea numerică, brută, ci după valoarea intelectuală. „Luminedia-te și vei fi“ dîce proverbulu romanu; dar mai frumosu decâtu ori cine a definiatu acestu principiu nemoriturulu nostru Cichindealu, ale cărui cuvinte aru trebui să fia introdusse în rugățiunile de tôte dillele ale școlariloru nostri de la sate. „Mintea! marita năția romanească! — dîce Cichindealu, — mintea! Candu te vei lumina cu invetiaturile, mai alēsa năția decâtu tine nu va fi pre pamentu!“

(Agriculiura Romaniei) după cumu ni-informédia diarele de-acolo, au încercatu perdiri însemnate în annulu acestu-a. Nu-a fostu de ajunsu tom'a cea secetosa, care a facutu că unele grane să nu resara potrivit și prin urmare să nu vegetedie cu vigore preste totu loculu, era altele să remana necesarite; erna cea aspra și fara zapada, care a facutu să pieră mai tota rapiti'a, să degere multime de vfi; frigulu din septaman'a brandiei, care a facutu să degere grăulu ce incepuse să resara după ploie; nu-au fostu destulle aceste flagele, dara șcca că mai de la începutulu lui Iunie grindin'a prinsă a bantui mai multe judetie. Campii întregi cu grane și alte bucate au fostu cu totulu distrusse. De la unu capetu allu țierei pana la altulu; de la Némțiu pana la Mehedinți, pietr'a s'a preumblatu. În multe locuri marimea pietrei a trecut preste aceea a ouloru de porumbolu. La 17 Iunie chiar în Bucureșci a cadiutu piatra mai mare că allunele; mai multe comune veciniasie au fostu bantuite; norocire, că țidrinele lipite de Bucureșci au fostu scutițe. Pre langa grindina apoi ploile torrentiale au facutu să ășsa din mat'e loru torrente și riuri, cari au innocatu și potmolitu recoltele și fenatiile necesite. După cele din urma sciri, judetiele cari au sufferitu mai multu de grindina, sunt: Ilfovulu, Prahov'a, Buzeuulu, Râmnicu-Saratu, Putn'a, Dembovit'a, Argeșulu, Muscelulu, Oltulu și Râmniculu-Valcei, — va să dica mai tota Munteni'a! În Prahov'a viile au sufferitu forte multu într'o parte a podgoriloru; în dealulu Dragășianu, — unde se află și vii'a lui Brătianu, — după cătu se șcia, grindin'a aru fi bantuitu preste totu. — Ast-felu, candu după munc'a de unu anu agriculiurii acceptau să se buccure de holdele lor, grindin'a le prefacu în puscărîi. — În mai multe localități din Teleorman, Vlas'a și alte judetie, granele au sufferitu de — palitura. După cum șciu toti cultivatorii, palitura provine din caus'a secetei, a venturiloru calde și a arsuri sorelui, candu granele suntu aproape de coptu. Bobele grăului se usuca de odată inșainte de a fi copte; remanu mici și n'au mai nici o valore. Afara de această granele palite se și treiera cu

anevoia. Semanaturile tardii suntu celle mai espuse la palitura. Norocire pentru țiera, că cu tôte accidentele climatice atātu de defavorabile, totuși recolta se anuncia bine, ast-felu, că lipsele din unele judetie se voru umplea cu produsele altor'a.

(Program'a Concertulu) ce se va da în ser'a de 10. Augustu (29. Iuliu) 1874 în Dev'a în onorea și beneficiulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a rom. și cultur'a poporului romanu.

Partea Prima:

- 1) „Fanfara Militara“ de Ascher esecutata pre piano de Domn'a Julia Miklos și Domnisior'a Minerva Draghiciu.
- 2) „Duetu din oper'a Trovatore“ cantatu de Domn'a Constantia Dunca-Schiu și D. Aureliu Dunca.
- 3) „Potporiu din Arii Romane“ esecutatu pre violă de D. Simeonu Piso.
- 4) „Valsu“ de Chopin esecutatu pre piano de Domn'a Julia Miklos.
- 5) „Balcescu murindu,“ romantia de Mezzetti, poesia de V. Alesandri, cantata de D. Aureliu Dunca.

Partea Secunda:

- 6) „Mare fantasia“ din oper'a Lucia și „Steluti'a“ aria romana, esecutate pre piano de Domnisior'a Minerva Draghiciu.
- 7) „Adio la Patria,“ cantu romanu, intonatu de D. Aureliu Dunca.
- 8) „Marsiu Romanu“ în onorea Asociatiunei, compusu și esecutatu de Domnulu Simeonu Piso pre violă, Domn'a Julia Miklos pre piano și D. Alois Czerny pre violoncelu.
- 9) „Duetu din oper'a Rigoletto“ cantatu de Domn'a Constantia Dunca-Schiu și D. Alois Czerny.

(Școla de orticuliura.) Multimă staruinciei d-lui ministru al agriculiuriei, în fine și Roman'a va avé în curendu o școla de orticuliura, anșcșata pre langa școl'a centrală de agriculiura și silvicultură de la Ferestreu, langa Bucureșci. Unu gradinaru addusu din Belgia sau Franci'a va dirige această nouă divisiune a institutulu de la Ferestreu. Cu perseverinția și cu bunavoinția preste trei ani vomu poté avé multiamirea de a vedé esindu din această școla cei d'antei gradinari romani. Toti aceia, cari cunoscu cătu este de priinciosă clim'a Romaniei pentru produțiunea fructelor; cătu importanția a luatu de cătu-va ani comerçulu de esportanțiune allu fructelor în Franci'a, Itali'a, Spani'a și Greci'a, voru întielege, cătu de folositoare va fi pentru țiera nou'a institutiune ce se creédia la Ferestreu.

(Multiamita publică) În numele reprezentanției comunității bes. a Israelitoru d'în Beiusiu adducu profunda multiamita și recunoscinția Pr. ȘȘalle Pr. Eppu diecesanu Ioanne Olteanu, care cu ocașiunea cercetării opidulu nostru la 1 Iuliu, salutatu fiindu de tôte corporatiuni, între cari și de reprezentanția comunității nostre bes. după ce întiellesse despre starea școlei nostre, se îndură cu generositate-i cunoscută a promisite, că pre venitoriu școl'a noastră va fi provediuită cu lemne d'în domeniulu epple. — Beiusiu, 4 Iuliu, a. c. M. G...

(Recolta Statteiloru Unite Americane) pre annulu 1874, după constatările statistice oficiale mai noue, aréta următorea situațiune: 60% din granele de tōmna se află în condițiunile cele mai favorabile. Și acolo, că și la noi, granele au sufferitu în localități unde n'a ninsu de ajunsu. Semanaturele de primavéra sunt slabe. Cu ocașiunea acestei lucrări statistice s'a constatu, că grăulu semnatu în renduri presinta advantage mari în comparațiune cu celu semnatu preste totu. În tôte Statteile Unite 52% din granele de tōmna și 30% din cele de primavéra, adeca cam 80% din tôte semanaturile suntu facute în renduri. Noue diecimi din declarațiunile facute cu această ocașiune confirma superioritatea se-

manaturei în renduri pentru granele de tōmna. Semanaturele în renduri sporescu cu produțiunea. Mai multi agriculiurori au claratu că granele semanate în renduri sufferu, seu sufferu forte pucinu de geru, același timpu cu practicarea semanaturu în renduri se economisédia a șies'a parte șementia, ceea ce face 300,000 ectolitru Statteile-Unite, unde se întrebuintă 1,760,000 ectolitru de șementia, adica pe 264,000 chile pentru semanaturu de liulu acestu-a. — În Americ'a și în Eur' șemanatur'a în renduri se face numai țidrinele bine lucrăte și nivelate.

(Bibliografia) A aparutu de curu o interesantă scriere a d-lui T. Major ministru cultelor și instrucțiunei puș sub titlulu: „Critice.“ — Aceste critice de obiectu mai multe cestiuți, cari șcōre-cum la ordinea dillei în limb'a și ratur'a romana. — Se desvolta o cr' asupr'a limbei litteratiloru și diaristiloru mani. Se arata o nouă directia mai litteraturei și sciinției la noi. D-nu rescu face unu studiu asupr'a unei mai directiuni în scriere, asupr'a alfabetulu, pr'a sistemulu foneticu și sistemulu logicu și o critica asupr'a mai mult scriitoru contimporani, cari au scrisu poesie și n' prosa. — Atragemu atenți publiculu și-a litteratiloru nostri asupr'a acestei importante scrieri.

Au mai aparutu următorele op' „Manualu poporaru“ de agriculiura pre de G. Vintilla fostu inspectoru forestier Fagarășiu. — „Familia lui Michailu vitan“ analiza critica de Gr. G. Tocilescu. „Principii elementare de dreptulu puș romanu“ predate la școl'a de administratiu din Bucureșci, de C. Nacu, doctoru dreptu; 2 volume. — „Poesii“ de d-na Tild'a Burl'a, nasc. Cugler. Iasi. 1 vol.

Diariulu „L'Italie“ apunția cu satiațiune aparițiunea cellui d'alu doilea vol' allu unui scrieri interesante, intitulată „des diplomatique, sur la Question d'orie de comitele Greppi, ministru Italiu, Munich. Aceș'a scriere incepu cu nar' hecterich grecilor și descrie ace'a dram' luptei pentru liberarea Greciei. „L'Italie,“ cu această ocașiune critica și calific' orba obstinati'a ministriloru otoman' atunci, adauge seminificativele cuvinte de timpulu de facia allu conferințeloru internationale, ar fi de prisosu a mai insistă asupr'a oportunității acestei remarcabile scrieri. „L'Italie“ mai apune, că autorulu este unu plomatu inteligent și unu cunoscatoru allu celorlu din orientu, unde a traitu un timpu. — Atragemu și noi atențiunele școlariloru asupr'a acestei opere, care se șc' de ori ntu și care ne interesédia și pre că trecutu, presentu și viitoru.

Burs'a de Vienn'a, 2 Aug.

Metalice 5%	70
Imprumutulu nat. 5%	76
Sorti din 1860	108
Actiunile bancei	97
Actiunile instit. de creditu	238
Obligatiuni rurale ung.	76
„ „ Temisiane	76
„ „ Transilvane	73
„ „ Croato-slav.	73
Londonu	110
Argintu	104
Galbenu	5
Napoleond'or	6

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. și red. respundiet